

ПРОБЛЕМА ПЛАГІАТУ У СУЧАСНІЙ НАУКОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Плагіат на даний час є невід'ємною характерною рисою наукової, творчої та інтелектуальної роботи. Основною причиною поширення «крадіжки» ідей становить розвиток науково-технічного прогресу, який відкрив необмежений доступ до великого переліку об'єктів інтелектуальної власності. Технічний та інформаційний розвиток створили усі умови для копіювання та тиражування інтелектуальних праць багатьох авторів. Але, слід відзначити, що генератором плагіату все ж таки є не тільки інформаційні технології, а й менталітет та культура користувачів інформації. Так, неповажне ставлення до чужих інтелектуальних напрацювань провокує стрімкий розвиток навмисного плагіату. Ненавмисний плагіат же обумовлений недостатніми знаннями у даному питанні та низьким рівнем обізнаності у процесі використання наукових праць інших авторів.

Масштаби поширення проблеми плагіату відображають результати опитування, проведеного Східноукраїнським Фондом соціальних досліджень у вищих навчальних закладах України [1]:

- 49% опитаних студентів здійснюють у процесі навчання переписування тексту з джерела власними словами без посилань;
- 37 % – завантажують роботи з Internet-мережі та використовують їх як власні надбання;
- 31 % – використовують текст без зазначення автора;
- 28 % – копіюють чужі тексти зі зміною порядку слів у реченні;
- 26 % – використовують чужі тексти дослівно з посиланням на інше джерело;

- 18 % – здійснюють переклад чужих текстів з іноземної мови на українську та використовують їх у своїх роботах без зазначення джерела;
- 15 % – посилаються на власні опубліковані праці;
- 12 % – виконують групову роботу без авторської участі в написанні тексту.

Дослідження відображають зростання даної проблеми. За підрахунками Східноукраїнського Фонду соціальних досліджень до плагіату вдавалося приблизно 90% респондентів.

На жаль, на даний час в Україні не створено єдиної бази для перевірки текстів на наявність у них запозичень без посилання на джерело та використання синонімії. Причиною цього є брак бюджетного фінансування науково-освітніх галузей. Вищим навчальним закладам, науковим установам та засновникам наукових видань часто надходять комерційні пропозиції щодо встановлення комп'ютерних систем, наприклад, «Антиплагіат», або стосовно співпраці у сфері перевірки дисертаційних робіт у галузі тих чи інших наук на плагіат, але враховуючи обсяги фінансування, не всі установи можуть дозволити собі такі витрати [2].

Отже, доречно виокремити наступні фактори «розвитку» проблеми плагіату [3]:

1. Внутрішня демотивація викладачів і науковців до дотримання принципів академічної доброчесності в умовах низьких зарплат, відсутності необхідної для якісних досліджень матеріальної бази, якісного зовнішнього оцінювання та зовнішнього запиту на результати досліджень.

2. Відірваність вищої освіти та науки від світової наукової та освітньої спільноти, потреб суспільства, економіки та ринку праці. Орієнтація вищої освіти на кількісні показники, папери, дипломи тощо, а не на якість, конкурентоздатність, корисність для суспільства. Освітня реформа значною мірою спрямована на вирішення цих проблем. Але її результати можна буде побачити лише за кілька років.

3. Загальна криза суспільства, яке протягом кількох останніх десятиріч стало більш толерантним до правового нігілізму, корупції, численних порушень законодавства та етичних норм.

4. Відсутність законодавчо встановлених та загальноприйнятих процедур оцінювання наукових та навчальних робіт на наявність плагіату, фабрикації, фальсифікації та інших порушень академічної доброчесності.

5. Неузгодженість вимог до закладів вищої освіти, науково-педагогічних працівників та здобувачів освіти з фінансуванням та іншим ресурсним забезпеченням вищої освіти та науки. Надмірні вимоги законодавства та внутрішніх нормативних документів щодо кадрового забезпечення, кількості публікацій, обсягів кваліфікаційних та інших навчальних робіт тощо. Потребується перегляд нормативів щодо кількості наукових праць науково-педагогічних працівників.

Резюмуючи, можна відзначити, що подолання кризи академічної доброчесності та проблеми плагіату вимагає встановлення спеціальними законами та нормативними документами закладів вищої освіти та наукових установ чітких процедур та критеріїв ідентифікації цих порушень. Саме вони мають стати запобіжниками для можливості звільнення порушників від відповідальності на підставі рішень, що базуються на законодавстві, яке не має відношення до проблем академічної доброчесності. При розробці внутрішніх документів варто враховувати аналогічні процедури і рекомендації провідних європейських та північноамериканських університетів.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Східноукраїнського Фонду соціальних досліджень. URL: <http://fond.sociology.kharkov.ua/index.php/ua/>

2. Кременовська І.В. Плагіат у наукових публікаціях: методи виявлення та викорінення / І.В. Кременовська // Наука України у світовому інформаційному просторі. – Вип. 11. – К.: Академперіодика, 2015. – С. 60-66.

3. Бахрушин В. Академічний плагіат і самоплагіат в науці та вищій освіті: нормативна база і світовий досвід / В. Бахрушин // Освітня політика. – 2018.